

" TRO MOT SANNHETEN I KJÆRLIGHET"

Den såkalte "Siri Sunde- saken" har vært en vanskelig sak som berører mange mennesker i Den norske kirke og i samfunnet forøvrig. Det er derfor nødvendig å gjøre forholdsvis utførlig rede for innholdet i og bakgrunnen for den avgjørelse som er fattet.

HISTORIKK

Siri Sunde ble tilsatt som kapellan i Nordre Land prestegjeld august 1996 etter å ha vikariert som prest samme sted siden desember 1995. Hun inngikk partnerskap i juni 1997, og søkte etter råd fra Hamar biskop permisjon fra dags dato. Hun har siden vært i permisjon i påvente av Kirkemøtets behandling av homofilisaken november 1997, og deretter biskopens fremlegg av saken for Lærenemnda. Den 8.oktober 1998 ble saken avvist i Lærenemnda som en forvaltningssak og sendt tilbake til Hamar biskop som frem til nå har arbeidet med å finne frem til en avgjørelse i saken.

Ut fra mitt ønske om å respektere Kirkemøtets vedtak, og med forståelse for dem som har et annet standpunkt enn meg, har jeg vært fristet til å utsette saken ytterligere. Det vil imidlertid ikke være ansvarlig overfor Siri Sunde å la henne fortsatt gå permittert på ubestemt tid. De menigheter som direkte berøres av saken har også innstendig bedt om en snarlig avklaring. Jeg har full forståelse for at en så lang permisjonstid er problematisk for menighetene.

HVA SAKEN HANDLER OM - OG HVA DEN IKKE HANDLER OM.

Det Siri Sunde saken dreier seg om, er hvorvidt en homofil som har inngått partnerskap kan være prest i Den norske kirke

- Saken er ikke en prinsippdiskusjon om homofili. Denne prinsippdiskusjonen har vært ført i Bispemøtet og i Kirkemøtet, og den har vist at det er stor uenighet i kirken om synet på homofili. Men alle parter har lagt vekt på at denne saken ikke skulle splitte Den norske kirke.

- Saken dreier seg heller ikke om hvorvidt homofile kan være prester i Den norske kirke. Det er i dag en rekke homofile i arbeid i kirken, også i vigslede stillinger, og den diskusjon som har vært ført om homofili har ikke anfektet dette. Det er heller ingen som på teologisk grunnlag har hevdet at Siri Sunde ikke kan være prest fordi hun er lesbisk.

Det saken handler om er altså presters rett til å inngå partnerskap.

VEIEN FREM MOT EN AVGJØRELSE

Etter råd fra meg, søkte Siri Sunde permisjon i påvente av Kirkemøtets behandling høsten 1997. Kirkemøtet vedtok at homofile i partnerskap ikke kan inneha vigslede stillinger i kirken. Det var et betydelig mindretall på Kirkemøtet som ikke delte denne oppfatningen, men som inntil videre gikk med på å følge den praksis flertallet la opp til. Imidlertid er Kirkemøtet i spørsmål som dette hverken lovgivende eller tilsettende organ i kirken.

Kirkemøtets vedtak, som jeg tar alvorlig, kan ikke overskygge at det er jeg som i siste instans har ansvar for en selvstendig vurdering og beslutning.

Den videre vei frem mot en avklaring av saken har vært:

- Sundes permisjon ble forlenget i det jeg etter Kirkemøtet meldte saken opp for **Den norske kirkes Lærenemnd**. Begrunnelsen var at jeg mente Kirkemøtet hadde tiltatt seg myndighet i en læresak som tillå Lærenemnda. Jeg anmodet Lærenemnda om at den måtte "foreta en lærebedømmelse i den såkalte Siri Sunde-saken i Hamar bispedømme" og drøfte om Kirkemøtets skille mellom vigslet og lek var i overensstemmelse med luthersk teologi.

Da Lærenemnda avviste saken 8.oktober 1998 ble den sendt tilbake til meg slik at det ble mitt ansvar å ta en avgjørelse.

- Etter Lærenemndas avvisning innkalte jeg lederne for **menighetsrådene i Nordre Land** for å informere om situasjonen, og sammen tenke fremover. Vi var enige om at menighetenes holdninger var vesentlige, og at ingen har rett til å være prest et sted hvis det fører til at menigheten går i stykker. Menighetsrådslederne ble bedt om å undersøke hvordan rådene stilte seg til Sundes eventuelt fortsatte prestedtjeneste. Det viste seg at ett menighetsråd var negativt, to var positive og ett gav uttrykk for at de skulle takle den avgjørelse som kom. Støtte i de lokale menighetene er nødvendig for at hun skal kunne vende tilbake til stillingen. Det er også til prester i prestegjeldet, slik at ingen er henvist til å bruke Sunde.

- Jeg har videre konsultert **Kirkeavdelingen i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, (KUF), Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA)**, samt andre jurister.

Mitt ønske var å få avklart de kirkerettslige og arbeidsrettslige konsekvenser av Kirkemøtevedtaket, samt de juridiske sider ved en eventuell oppsigelse. Det er et poeng at det i den angjeldende sak ikke dreier seg om å vurdere ansettelse av en prest, men om en eventuell oppsigelse. Rettsvernet ved en oppsigelse er langt sterkere enn ved ansettelse.

Resultatet av konsultasjonene var ikke entydig, men det må være riktig å si at det var en utbredt usikkerhet om og til dels skepsis til hvor sterkt Departementet ville stå i en eventuell påfølgende rettssak.

Hvis saken hadde berørt sentrale kristne trossannheter, ville det vært mulig å definere den som en del av kirkens nødvendige annerledeshet. Da hadde den også naturlig kommet inn under den mulighet Norges lover gir for særbehandling av trossamfunn.

Men når biskopene er uenige, Kirkemøtet er delt i et flertall og et mindretall og Lærenemnda i tillegg avviser å ta saken, er det vanskelig å hevde at dette er en så viktig sak for kirken at den fortjener særbehandling i forhold til norsk lov, for eksempel Tjenestemannsloven.

Dette er momenter som jeg måtte tillegge vekt i min endelige avgjørelse.

Jeg ønsket også å undersøke om det var økonomiske muligheter til å gå videre med en såkalt "mellomløsning", det vil si former for prosjektarbeid, spesialstilling, omorganisering av prestedtjenesten o.a. Noen økonomiske ekstraytelser var det ikke åpning for, det som kunne vurderes var en omflytting av eksisterende prestedstillinger.

- I et møte med "**Landsforeningen for Lesbisk og Homofil frigjøring**" samt **Åpen Kirkegruppe**", var jeg særlig interessert i å høre deres vurdering av ulike løsninger.

Jeg uttrykte min bekymring over at hvis jeg lot Siri Sunde fortsette i stillingen kunne det føre til en innstramming for homofile i mange bispedømmer, og at det en hadde oppnådd gjennom Kirkemøtets kompromissvedtak ville gå tapt.

Deres vurdering var klar. De opplevde at den lovede samtalen om homofiles situasjon i kirken var forstummet, og at de så lite til den ønskede integreringen og likebehandlingen. Siri Sundes "skjebne" så de som en sak med svært stor symbolsk rekkevidde for alle homofile kristne. Fremfor alt gjelder det muligheten til å leve åpent i kirken.

- **Prestene i Hadeland og Land prosti** ba om en samtale med meg. Selv var jeg opptatt av å få avklart arbeidsforhold og kollegafellesskap. Over tid har jeg også lagt mitt dilemma i denne saken fram for de fleste av **bispedømmets sokneprester**, samt for **Prostemøtet** og **Bispedømmerådet**.

Når det gjaldt Hadeland og Land prosti, var prestene her så å si samstemmige i sin skepsis mot at Sunde skulle vende tilbake til jobben. I bispedømmet som helhet er situasjonen langt mer nyansert og meningene delte.

- Etter tidligere å ha samtalt med departementet ønsket jeg også å treffe den politiske ledelsen. Jeg ba derfor om en samtale med **kirkestatsråd Lilletun**, og informerte han om utviklingen i saken så langt. Vi utvekslet vurderinger av situasjonen og drøftet ulike løsninger i et konstruktivt møte.

- Naturlig nok har det underveis vært kontakt og samtaler med **Siri Sunde og Kommune- forbundet**. Drøftingene har gått på ulike løsninger og ivaretagelse av rettigheter og plikter som henholdsvis arbeidsgiver og arbeidstaker. Andre kirkelige stillingsmuligheter har vært lagt frem for Siri Sunde, men hun har fastholdt at det er menighetsprest i Nordre Land hun ønsker å være.

LØFTEBRUDDET

Mange mennesker har også henvendt seg til meg på grunn av at Sunde brøt sitt løfte til meg om ikke å inngå partnerskap så lenge hun var i prestedtjeneste. Jeg beklager løftebruddet, men har ikke lagt avgjørende vekt på dette i min vurdering av saken i ettertid. Det henger sammen med det press vi begge var under i den aktuelle situasjonen, og den senere erkjennelse av det utilbørlige i å stille krav om et slikt løfte.

TEOLOGI OG PARTNERSKAP.

Jeg har også på ny gjennomgått Bibelmaterialiet og den teologiske argumentasjonen i homofilspørsmålet, og nyere studier er brakt inn i gjennomgangen. Jeg holder fast på, som mindretallet av Bispemøtet i 1995, at man ikke kan legge enkeltskriftsteder løsrevet fra sin sammenheng til grunn for sitt standpunkt i dette spørsmålet. Enkeltstedene må tolkes ut fra et hovedprinsipp slik vi gjør det i andre spørsmål, for eksempel i spørsmålet om kvinnelige prester.

Luthers hovedprinsipp var "det som driver på Kristus". Sannhetsgehalten i enkeltutsagnene og gyldigheten i dem, prøves på Jesu liv og forkynnelse, død og oppstandelse – hele hans frelsesgjerning. Paulus har et ord som gir uttrykk for noe av det samme: "Vi skal være tro mot sannheten i kjærlighet og i ett og alt vokse opp til ham som er hodet, Kristus." Selv opplever jeg at denne saken i siste instans handler om å "være tro mot sannheten i kjærlighet". Slik jeg leser og forstår Jesu Kristi evangelium, er det et stadig håndslag til de utstøtte, de undertrykte og de som har tungt å bære. Grunntonen i Jesu ord og gjerning er den overraskende, positive måte han møter sin samtids mindreverdige på: kvinner, barn, tollere, hedninger, samaritanere. Denne strøm av kjærlighet og inkluderende respekt må være det bærende i en teologisk argumentasjon.

Med samme rett som kirken har endret standpunkt i andre saker, bør kirken nå endre sitt syn på homofili. Med den innsikt og kunnskap vi nå har, kan vi ikke i kjærlighetens navn sidestille dagens partnerskap med de utuktshandlinger Paulus tar avstand fra. Det er derfor ikke teologisk grunnlag for å utelukke personer som har inngått partnerskap fra tjeneste i Den norske kirke.

Etter mitt syn er partnerskapsloven en moralsk sett forsvarlig og god ordning for homofile i det norske samfunn. Loven gir de homofile rettsbeskyttelse og anledning til å ordne sitt liv i henhold til sentrale grunnverdier i et kristent menneske- og samfunnssyn, så som fellesskap, solidaritet, troskap, nærhet og kjærlighet. Jeg kan ikke se at noe kirkelig organ noen gang har argumentert overbevisende for at dette skulle være umoralsk. I en kultur der seksualitet i mange sammenhenger er blitt nedskrevet ikke bare til uforpliktende lek, men også til handelsvare, burde det tvert imot være gledelig for kirken at homofile ønsker å ordne sitt liv innenfor partnerskapslovens rammer.

Gjennom hele diskusjonen fra 1995, har det vært min overbevisning at det ikke er rett å holde homofile i partnerskap utenfor vigslende stillinger i Den norske kirke. Dette prinsipielle standpunkt deles av et ikke ubetydelig mindretall av prester, biskoper og Kirkemøtedelegater. Dette syn er dessuten på linje med den konklusjon flertallet i Bispemøtets utredningsgruppe kom frem til i 1995. Det skillet Kirkemøtet i 1997 stilte opp mellom vigslende og ikke-vigslende personer er forståelig som et kirkepolitisk kompromiss, men det er og blir problematisk i en luthersk kirke som bygger på det allmenne prestedømme med dåpen som eneste adgangstegn.

FORHOLDET TIL KIRKEMØTET

Ovenfor har jeg vist til det vedtak Kirkemøtet gjorde i 1997 om at homofile i partnerskap ikke kan inneha vigslende stillinger i Den norske kirke. Ved avstemningen stemte jeg først for mitt prinsipielle standpunkt som var og er at homofile i partnerskap kan inneha vigslende stillinger i kirken. Da dette forslaget falt, stemte jeg sekundært for kompromissforslaget som skulle imøtekomme viktige hensyn på begge sider. Jeg var den gang i tvil om det var riktig sekundært å stemme for kompromissforslaget, men gjorde det til sist for så langt som mulig å bevare samhold i kirken.

Det er mot denne bakgrunn viktig for meg å understreke at kirke og menighet i siste instans ikke bygger på enighet, men på det fellesskap av syndere som forkynnelsen av evangeliet om Jesus Kristus og hans kjærlighet skaper. Enhet og enighet er i kirkelig sammenheng to helt forskjellige ting. Det er et større vitnesbyrd om enhet hvis man kan være sammen i uenighet.

Kirkemøtets vedtak var ikke ment som en ferdigbehandling av saken. Intensjonen var tvert imot å la samtalen fortsette. Derfor slo man også fast retten til å arbeide videre for å endre den praksis som Kirkemøtet vedtok. Men det kompromiss man oppnådde, og som jeg til nå har forholdt meg lojalt til, er blitt uthulet og undergravet fra den andre siden:

- Flere prester har fått aksept av biskopen for å reservere seg mot vedtaket, ved at de viser homofile samboere bort fra nattverdbordet.
- Den ønskede samtalen med og integreringen av homofile har helt stoppet opp.
- I 1998 gikk Kirkemøtet selv imot intensjonene fra 1997 ved å vrake en (ikke vigslende) person i homofilt partnerskap fra et verv han var svært godt kvalifisert for.
- Det ser dessuten ut til at et positivt syn på homofilt partnerskap for tiden blir brukt diskvalifiserende ved nominasjoner og oppnevninger i kirken. I så fall betyr det at man i ly av Kirkemøtets vedtak om gjensidig respekt arbeider for å marginalisere mindretallet.

MITT STÅSTED

I tiden som har gått etter Kirkemøtets vedtak har jeg angret på min stemmegivning.

Mitt dilemma er i korthet dette: Jeg har gitt min tilslutning til vedtakene i saken i Bispemøtet og Kirkemøtet når det gjelder kirkelig tjeneste for homofile i partnerskap. Dette har jeg gjort av frykt for splittelse i kirken, for å gi mitt bidrag til å bevare kirkens enhet.

Samtidig har jeg gjort dette i strid med min innerste overbevisning som troende og sannhetssøkende, en overbevisning som jeg har brukt 25 år på å komme frem til. Og jeg har mer og mer strevd med spørsmålet: Hva betyr det ”å være tro mot sannheten i kjærlighet?” Finnes det saker der sannheten ikke kan forvaltes ved flertallsvedtak? Finnes det saker der noen må bryte med etablert praksis og tradisjon for å ivareta det man i sitt hjerte tror er sannheten ut fra Skrift og Bekjennelse? For meg er dette en slik sak.

Kirken har mye å be de homofile om unnskyldning for. Homofile har langt inn i dette århundre vært en utstøtt og trakassert gruppe mennesker som kirken ikke har forsvart og dratt omsorg for slik en skulle forventet ut fra evangeliet og kristen etikk. I lys av historien vil det være et viktig håndslag til de homofile og deres kamp for retten til en verdig livsform om

kirkens offisielle organer sluttet opp om partnerskapsloven. Dette må også gjelde mennesker i vigslede stillinger i kirken.

Jeg vil peke på de alvorlige konsekvensene av dagens ordning. Det er flere eksempler på at mennesker i prestetjeneste føler seg presset ut av tjenesten fordi de har møtt et menneske de vil leve forpliktende sammen med. Og vi har eksempler på prester som føler seg presset til å leve skjult med sin sanne identitet.

Svært mange mennesker har engasjert seg sterkt i denne saken, og jeg har fått mange henvendelser. For mange er dette blitt en prøvesten på hvordan kirken møter mennesker og om den inkluderer eller stenger ute.

”KJØREREGLER”

Hvordan kan vi finne en måte å håndtere en situasjon på, der det i lang tid fremover vil være ulike syn i kirken? Flertall og mindretall må finne en måte å leve med sin uenighet på. Samhold i kirken skapes ikke ved at et flertall blokkerer mindretallets mulighet til å følge sin samvittighet og gjøre sitt syn gjeldende i praksis. Hensynet til kirkelig samhold er viktig for meg. Men det er vanskelig å forstå at kirkelig samhold skulle være avhengig av en enhetlig praksis i en sak hvor det faktisk er uenighet fra bunn til topp i Den norske kirke. Kirkens enhet henger på dens troskap mot evangeliet som sier at overfor Gud er vi alle syndere og frelses bare av nåde.

Alle har det samme menneskeverd, og det samme medlemskap i kirken gjennom dåpen. Derfor må vi tåle å leve med forskjellig praksis i en sak vi er enige om ikke er kirkesplittende.

Det er i denne sammenheng nærliggende å vise til kirkens håndtering av spørsmålet om kvinnelige prester. Den norske kirke har forlenget gitt kvinner adgang til prestetjenesten, og det store flertall i kirken har opplevd dette som en stor berikelse og vinning for evangeliets sak. Det er imidlertid et konservativt mindretall i kirken som ikke anerkjenner kvinnelige prester. Disse har fått anledning til å leve med sitt syn i kirken, er blitt og blir fortsatt oppnevnt i sentrale organer og verv og kan til og med utnevnes til biskoper med tilsynsansvar for kvinnelige prester. Det er innført spesielle kjørerregler som et stykke på vei gjør det mulig for motstanderne av kvinnelige prester å følge sin samvittighet i praksis.

Etter mitt syn er den raushet og tålsomhet som et liberalt flertall her viser et konservativt mindretall et godt eksempel på hva som på konstruktivt vis kan bidra til samhold i kirken. For at samholdet i kirken ikke skal gå i stykker i synet på homofilt partnerskap er det nødvendig å få etablert en tilsvarende praksis og kjørerregler som gjør at begge parter kan leve i kirken

Å utarbeide slike kjørerregler vil være en naturlig oppgave for Bispemøtet og de kirkelige fagforeningene.

DET ØKUMENISKE ASPEKT

Den norske kirkes forhold til andre kirker har og vært trukket inn som et argument for at vi skal være tilbakeholdende med å endre praksis i synet på prester i homofilt partnerskap.

I den sammenheng er det nærliggende å henvise til våre søsterkirker, den svenske og danske kirke, som har håndtert dette på en åpnere måte enn vi så langt har gjort. Både i Sverige og Danmark er det prester som lever i homofilt partnerskap og kirkene har funnet en måte å leve med det på. Både kulturelt og tradisjonelt er det disse kirkene det vil være mest nærliggende å sammenligne oss med.

DEN JURIDISKE SIDEN

For å inkludere homofile fullt ut i Kirken, er det av avgjørende betydning at Kirken anerkjenner partnerskapsloven som en god ordning. Jeg vil også legge avgjørende vekt på hvilken trygghet kirken gir sine ansatte.

Jeg synes det er viktig at kirkelige ansatte har den samme arbeidsrettslige sikkerhet som andre arbeidstakere i dette land. Den arbeidsrettslige siden av saken kan ikke oppfattes som en utidig innblanding i indrekirkelige anliggender.

Hvis kirken i årene som kommer skal bli oppfattet som en seriøs og pålitelig arbeidsgiver, er det avgjørende at den i praksis viser at den ikke bare respekterer, men aktivt støtter de lover og regler som er vedtatt for å sikre arbeidstagerne gode arbeidsplasser.

De juridiske vurderinger jeg har fått går i retning av at Siri Sunde, hvis hun blir oppsagt, antagelig vil kunne vinne en rettssak om dette

På denne bakgrunn finner jeg det umulig at jeg med mitt prinsipielle standpunkt skal være den som utløser en rettssak som jeg teologisk sett ikke kan støtte og juridisk sett ikke tror på, med henblikk på oppsigelse av en prest jeg vet gjør en god jobb.

KONKLUSJON

Jeg har nå lagt frem prinsipielle og praktiske begrunnelser for mitt standpunkt i denne saken når det gjelder prester og partnerskap og Siri Sundes fortsatte tjeneste i Nordre Land prestegjeld.

Men den aller viktigste begrunnelse for min avgjørelse ligger i Jesu kjærlighet og hans inkluderende holdning til alle mennesker.

Jeg har derfor besluttet å la Siri Sunde gå tilbake til sin stilling som kapellan i Nordre Land.

Jeg ber menighetene, prestene og andre i kirkelig tjeneste om å ta godt i mot henne.

Hamar Bispestol

1.februar 1999

Rosemarie Köhn